

Biện pháp nâng cao hiệu quả dạy học môn Xã hội học cho sinh viên Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Nguyễn Thị Thanh Thủy

ThS. Khoa Xã hội, Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Received: 1/6/2024; Accepted: 5/6/2024; Published: 10/6/2024

Abstract: Sociology is a subject trained for students with many majors at Vinh Phuc College. Since 2016, the college has switched to credit-based training. By 2021, especially 2023, training requirements which were close to reality, future careers and increased autonomy for students were increasingly high. Therefore, the method of teaching this subject faces many difficulties, and it is necessary to have measures to improve teaching effectiveness. Starting from that requirement, the article addresses the current situation and teaching solutions to ensure basic knowledge appropriate to students. In this article, teaching is linked to reality and future career education; besides, students are guided to study and review to achieve high exam results as well as improve the quality of Sociology.

Keywords: Sociology, Vinh Phuc College, teaching, students.

1. Đặt vấn đề

Xã hội học (XHH) là khoa học nghiên cứu các quy luật hình thành, vận động và phát triển mối quan hệ giữa con người và xã hội (XH). Nhu cầu tìm hiểu về con người và đời sống XH đã xuất hiện từ khi XH loài người hình thành. Nhưng đến giữa thế kỉ XIX thì XHH mới chính thức ra đời, trở thành môn khoa học độc lập với thuật ngữ “Xã hội học” do August Comte, nhà XHH người Pháp đưa ra vào năm 1838. Qua quá trình phát triển, XHH đã khẳng định được vị trí quan trọng, có nhiều tiềm năng và vai trò quan trọng đối với đời sống XH. Do đó, Xã hội học trở thành môn học cơ bản trong chương trình đào tạo của nhóm ngành khoa học xã hội - nhân văn của các trường đại học, cao đẳng ở Việt Nam.

XHH là học phần giáo dục đại cương của chương trình đào tạo cao đẳng ngành Giáo dục mầm non (GDMN), Thư viện, Việt Nam học, Công tác xã hội, Sử- GDCD, Địa- Sử của Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc (CĐVP). Môn XHH được đào tạo cho các ngành của nhà trường theo niên chế từ 30 đến 45 tiết. Nhưng từ 2016 chương trình đào tạo của trường chuyển từ dạy học theo niên chế sang tín chỉ; môn học được dạy học chỉ còn 1 tín chỉ- 15 tiết. Thời lượng đào tạo môn học giảm xuống nhiều, nhưng lượng kiến thức cơ bản rất khó cắt giảm. Do đó, việc dạy học môn học này gặp không ít khó khăn. Hơn nữa, XH phát triển, nhiều vấn đề nảy sinh nên môn học có ý nghĩa quan trọng để người học vận dụng điều chỉnh nhận thức, hành vi XH của mình, gắn lí thuyết với thực tế và GD nghề nghiệp tương lai, tăng tính tự chủ cho SV đáp ứng yêu

cầu XH. Đặc biệt, môn học giúp SV ngành GDMN- ngành đào tạo cơ bản của nhà trường hiện nay- hiểu được vai trò của môi trường GD, có cách ứng xử đúng mực và thực hiện tốt nhiệm vụ GD trẻ MN.

2. Nội dung nghiên cứu:

2.1. Thực trạng dạy học môn Xã hội học ở Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Trước đây, môn Xã hội học ở Trường CĐVP được dạy học theo hình thức niên chế với giờ lên lớp là 30, 45 tiết (tùy chuyên ngành đào tạo); khi chuyển sang tín chỉ còn 15 tiết. Như thế, số tiết lên lớp dạy học giảm 1/2 hoặc 2/3, nhưng nội dung chương trình điều chỉnh được không nhiều. Hình thức thi 100% là tự luận, nên nội dung kiến thức trọng tâm GV dạy cần rất chuyên sâu, mở rộng vấn đề, so sánh, liên hệ thực tiễn nhiều. Nhưng khi chuyển sang đào tạo theo tín chỉ (thời lượng học trên lớp rút ngắn hơn), GV gặp khó khăn đảm bảo sự cân đối giữa nội dung và thời lượng dạy chuyên sâu và hướng dẫn SV tự nghiên cứu.

Còn về phía SV học theo niên chế đã được GV truyền đạt nội dung trọng tâm rất chuyên sâu, thi theo tự luận nên thường tập trung ôn luyện một số nội dung kiến thức trọng tâm, cơ bản của môn học; phần tự nghiên cứu sẽ không tích cực vì thường không liên quan nội dung thi. Khi chuyển học theo tín chỉ thời lượng học trên lớp ít, yêu cầu SV tự học, tự nghiên cứu nhiều hơn, nhưng khả năng tự học SV chưa cao nên cần có định hướng cụ thể của GV.

Đồng thời, theo yêu cầu XH, đề cương chi tiết chương trình đào tạo của nhà trường từ năm 2021,

đặc biệt từ năm 2023 điều chỉnh chú ý nhiều hơn mục tiêu về KN, tăng mức độ tự chủ và chịu trách nhiệm của người học. SV thời nay chịu ảnh hưởng nhiều của công nghệ nhưng KN sống, mức độ ứng xử thực tế chưa tốt nên cần có sự liên hệ nội dung học với thực tế đời sống và ứng dụng kết hợp với kiến thức chuyên ngành để thực hiện nghề nghiệp tương lai tốt hơn...

2.2. Biện pháp nâng cao hiệu quả dạy học môn Xã hội học cho SV Trường CĐVP

2.2.1. Dạy học cần đảm bảo được tổng quan môn Xã hội học

Đầu tiên, GV cần quán triệt cho SV về nhận thức-tư tưởng: Giới thiệu tên môn học Xã hội học, thời lượng học 1 tín chỉ; và định hướng về ý thức, yêu cầu học tập cho SV: Đây là môn học kiến thức khá trừu tượng, liên quan đến thực tế đời sống và vận dụng trong nghề nghiệp tương lai, thời lượng nghiên cứu ngắn, lượng kiến thức nhiều, mới mẻ nên các em cần tích cực học tập, hoàn thành yêu cầu trước, trong và sau mỗi bài học.

Thứ hai, giới thiệu tổng quan về nội dung môn học:

Để kích thích tính tích cực học tập của SV và thấy sự cần thiết của môn học, GV giới thiệu về tổng quan môn học. Môn Xã hội học được chia làm 4 chương, trang bị cho người học những kiến thức cơ bản nhất của Xã hội học: Đối tượng, chức năng, nhiệm vụ và sự ra đời của Xã hội học; Hành động XH, tương tác XH; Cơ cấu XH và Xã hội hóa cá nhân. Trước đây, môn học chia làm 5 chương, nhưng do thời lượng dạy học giảm nên chương 1 và 2 gộp làm 1 chương tìm hiểu những kiến thức chung nhất, trước khi tìm hiểu một số nội dung cơ bản của Xã hội học ở 3 chương sau...

Thứ ba, nêu nhiệm vụ học tập của SV

GV nêu rõ môn học sẽ được đánh giá qua kiểm tra định kì, thường xuyên; đánh giá chuyên cần và một bài thi kết thúc môn học. Do đó, SV hoàn thành nhiệm vụ môn học: Nghiên cứu trước nội dung bài học trong giáo trình và tài liệu tham khảo theo nội dung bài học GV cho trước. Khi đến lớp, GV và SV trao đổi từng nội dung, nhận xét, so sánh, liên hệ thực tế; ghi nhớ và ghi chép các kiến thức cơ bản, kiến thức hay, thực tế... Sau buổi học, SV đối chiếu kiến thức trọng tâm trong giáo trình, tập bài giảng, làm đề cương trả lời câu hỏi của mỗi nội dung bài học...

Thứ tư, hướng dẫn tài liệu học tập

GV giới thiệu tài liệu chung cho môn học là sách “Xã hội học”; Tập bài giảng môn học và tham khảo thêm Hệ thống câu hỏi trắc nghiệm và tự luận của môn học. Khi học từng bài hoặc nội dung cụ thể thì

GV hướng dẫn và yêu cầu chi tiết đối với SV sẽ hiệu quả hơn.

2.2.2. Dạy học đảm bảo kiến thức cơ bản, trọng tâm phù hợp với thời lượng

Để phù hợp với thời lượng học tín chỉ và thi theo hình thức tự luận, trong mỗi bài học, GV cần khai thác sâu các kiến thức trọng tâm, đảm bảo kiến thức cơ bản phù hợp với thời lượng; mở rộng liên hệ với thực tế chuyên ngành của SV để có những ví dụ hay, thiết thực cho người học hiểu nội dung bài học ngay tại lớp và có minh họa tốt khi trả bài có kết quả tốt hơn.

Trước đây, SV học thời lượng 30 đến 45 tiết, nay còn 15 tiết. Nội dung chương 1: Đối tượng, chức năng, nhiệm vụ của Xã hội học (5 tiết); chương 2: Sự ra đời và phát triển của Xã hội học (5 tiết). Hiện nay chương 1 và 2 gộp vào thành 1 chương: Đối tượng, chức năng, nhiệm vụ và sự ra đời của Xã hội học (3 tiết). Do đó, Đối tượng nghiên cứu chỉ đưa ra khái niệm Xã hội học và xác định đối tượng nghiên cứu; không đưa ra nhiều quan điểm, khái niệm khác nhau; 3 chức năng, 3 nhiệm vụ giải thích ngắn gọn và lấy ví dụ minh họa, không phân tích chi tiết. Nội dung sự ra đời của Xã hội học nêu ngắn gọn 3 tiền đề để khẳng định tính tất yếu sự ra đời của Xã hội học; Không nghiên cứu sự phát triển của Xã hội học mà tìm hiểu Nhà Xã hội học tiêu biểu Auguste Comte- điểm nhấn những đóng góp chính của ông đánh dấu sự hình thành bộ môn khoa học này và hướng dẫn SV về nghiên cứu, viết bài chi tiết để chấm điểm đánh giá định kì; không nghiên cứu về Emile Durkheim và các nhà Xã hội học khác. Nội dung 3 chương tiếp theo tiêu đề không đổi nhưng số tiết giảm từ 5- 7 tiết xuống còn 3- 4 tiết/chương, nên dạy học cần tập trung vào kiến thức cơ bản, không giải thích, phân tích lan man, lấy ví dụ minh họa điển hình cho SV dễ nhớ. Như ở chương 2 tìm hiểu nội dung *Tương tác xã hội*: Giải thích nhanh khái niệm Tương tác XH, không phân loại Tương tác XH mà nhắc SV đọc thêm; Lý thuyết tương tác biểu trưng thì tiểu sử tác giả và nội dung tác phẩm “Tương tác luận biểu trưng” không nghiên cứu mà tập trung vào 3 nội dung lý thuyết Tương tác biểu trưng kèm ví dụ minh họa và ý nghĩa của nó...

2.2.3. Gắn kiến thức bài học với kiến thức thực tế và nghề nghiệp tương lai hiệu quả

Học đi đôi với hành là mục tiêu dạy học chung của tất cả các môn học. Nhưng vận dụng như thế nào theo đặc trưng môn học và đối tượng người học. Xã hội học là môn học với lượng kiến thức khá trừu tượng, phức tạp, thời lượng học ngắn nhưng lại có nhiều

ý nghĩa với đời sống thực tế và nghề nghiệp tương lai của SV. Nên mỗi nội dung bài học, GV đều cần đảm bảo được yêu cầu gắn với thực tế. Như nội dung *Tương tác xã hội*, GV nêu ví dụ và yêu cầu SV lấy thêm dẫn chứng về sự Tương tác trong các mối quan hệ chủ đạo SV với SV, SV với GV, tương tác trong hoạt động nghề nghiệp tương lai...

SV ngành Giáo dục MN nhận thức rõ *Môi trường Xã hội hoá* với vai trò của trường mầm non là môi trường thứ 2 sau gia đình mà trẻ được tiếp nhận, có ảnh hưởng rất quan trọng đối với sự phát triển thể chất và hình thành nhân cách trẻ. Do đó, trường MN là môi trường XH hoá cực kì quan trọng đối với trẻ giai đoạn đầu đời. Nhận thức được vai trò đó, các GV mầm non tương lai sẽ thấy rõ trách nhiệm trong việc thiết lập các mối quan hệ, tháo gỡ khúc mắc để có cách ứng xử đúng mực với trẻ, với phụ huynh, đồng nghiệp; tích cực học tập tốt để có tri thức, KN tốt nhất để giáo dục trẻ trong tương lai...

2.2.4. Hướng dẫn SV tự học, tự nghiên cứu, ghi chép, ghi nhớ kiến thức cơ bản nhiều hơn; làm đề cương và ôn tập hiệu quả.

Phần tổng quan khi dạy học môn Xã hội học SV đã được biết yêu cầu về các nhiệm vụ học tập. Tuy nhiên để hiệu quả hơn đạt mục tiêu lấy điểm học phần tốt thì giảng viên cần đặt ra yêu cầu và hướng dẫn cụ thể cho sinh viên trong từng nội dung chương của môn học. Khi nghiên cứu trước bài học, theo từng phần GV đã yêu cầu SV cần ghi chép các nội dung kiến thức cơ bản vào sổ (có thể phân công các bạn cùng bàn kiểm tra chéo nhau để giám sát việc thực hiện yêu cầu này). Khi đến lớp các em phát biểu ý kiến, trao đổi nội dung mình đã tìm hiểu (GV khuyến khích cho điểm), lắng nghe và ghi chép ý kiến của các bạn, nhận xét kết luận của GV, số liệu, nhận định hay, sửa chữa bổ sung kiến thức cơ bản chưa đúng, chưa đủ vào sổ. Khi về nhà ôn bài, SV đối chiếu kiến thức cơ bản mình đã ghi nhận, ghi chép để hoàn thành tốt đề cương câu hỏi ôn tập môn học. Nếu nội dung nào trong quá trình học ghi chép còn thiếu thì ghi chép bổ sung, đồng thời xem lại thêm kiến thức cụ thể trong giáo trình để hiểu rõ, đầy đủ nội dung kiến thức đó. SV cần nghiên cứu lại ít nhất 2 đến 3 lần nội dung kiến thức cơ bản của bài học để ghi nhớ. Hoàn thành đề cương các phần đã học để chuẩn bị tốt cho bài kiểm tra thường xuyên và bài thi kết thúc môn học. Để đảm bảo và khuyến khích SV ôn luyện, kết thúc mỗi buổi học GV nhắc SV ôn luyện kiến thức theo câu hỏi tương ứng với bài học, kèm với yêu cầu buổi học sau sẽ cho câu hỏi kiểm tra để cộng điểm chuyên

cần hoặc lấy điểm kiểm tra định kì.

Cuối môn học, GV hướng dẫn các câu hỏi khó và giải đáp thắc mắc (nếu có). Đồng thời, GV hướng dẫn và căn dặn SV phương pháp ôn tập và làm bài thi kết thúc môn học hiệu quả. Hoàn thành đề cương ôn tập các câu hỏi, liên hệ và lấy ví dụ minh hoạ thực tế, gắn liền gắn gũi SV thì càng tốt. Như câu hỏi ôn tập: *Trình bày khái niệm vai trò xã hội. Mỗi cá nhân cần những tiêu chí gì để thực hiện tốt vai trò của mình? Hiện nay, anh (chị) đang đảm nhận những vai trò xã hội nào?. Từ kiến thức bài học, SV nêu Khái niệm vai trò; các tiêu chí để thực hiện vai trò và liên hệ bản thân, gắn lí thuyết với thực tế...*

3. Kết luận

Dạy học không chỉ là PP mà còn là một nghệ thuật. Khi dạy học môn Xã hội học cũng có đặc thù chung và đặc trưng riêng. Để dạy học hiệu quả, bắt đầu môn học GV cần cho SV biết bức tranh tổng quan môn học về kiến thức, tài liệu, PP học tập, yêu cầu môn học. Trong mỗi bài học, nội dung cần đảm bảo kiến thức cơ bản, huy động quá trình tham gia tích cực của SV, giám sát sự ôn luyện sau mỗi bài học. Dạy học luôn gắn liền kiến thức bài học với thực tế và liên hệ nghề nghiệp tương lai của người học. Hướng dẫn học tập, rèn luyện KN mềm, củng cố thêm KN nghề cho SV và thông báo yêu cầu cụ thể của đề thi để SV ôn và thi đạt kết quả môn học cao. Để dạy học hiệu quả cần sự phối hợp tích cực của GV và SV, sự linh hoạt, sáng tạo của GV trong mỗi nội dung, bài học và đối tượng người học. Thực hiện tốt các yêu cầu đó, môn học dạy thời lượng nhiều hay ít đều có thể đạt hiệu quả cao, gắn lí thuyết với thực tế và giáo dục nghề nghiệp đáp ứng yêu cầu đào tạo của xã hội hiện nay.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Lê Ngọc Hùng (2000), *Lịch sử & Lý thuyết Xã hội học*, NXB Khoa học xã hội. Hà Nội
- [2]. Phạm Tất Dong, Lê Ngọc Hùng (2001), *Xã hội học*, NXB ĐHQG Hà Nội
- [3]. Hoàng Bá Thịnh (2008), *Xã hội học về giới*, NXB ĐHQG Hà Nội
- [4]. Nguyễn Thị Thanh Thủy (2022), *Bài giảng Xã hội học*, Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc
- [5]. Nguyễn Sinh Huy, Nguyễn Văn Lê, Vũ Minh Tâm (2000), *Xã hội học đại cương*, NXB ĐHSP, Hà Nội
- [6]. Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc (2016), *Đề cương chi tiết học phần Xã hội học*, Ban hành kèm theo Quyết định số 249/QĐ-CDVP ngày 25 tháng 8 năm 2016 của Hiệu trưởng Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc và điều chỉnh năm 2019, 2021, 2023.